

Finska Krigsbarn

MEDLEMSTIDNING FÖR RIKSFÖRBUNDET FINSKA KRIGSBARN

Ärgång 18

<http://finskakrigsbarn.se>

Nr 3 2013

”Den amerikanska drömmen”

Fjorton finska krigsbarn samlade till en ”reunion” vid FinnFest i Hancock, Michigan. Från vänster: Ossi Rahkonen, Paul Knuuti, Kai Rosnell, Helge Knuuti (skymd), Sally Tracy, Pertti Kavén (delvis skymd), Ritva Toth, Leila Aalto, Raija Fransila, Kalevi Korpi, Bodil Soderberg, Veijo K Paine, Eric Jaakkola. På bilden saknas Pirkko Karvonen som just vid fotograferingen måste iväg till en filmvisning.

Foto: Jim Kurtti

Tolv av det femtiotal finska krigsbarn som är stadigvarande bosatta i Nordamerika hörsammade kallelsen till en historisk träff i samband med årets upplaga av festivalen FinnFest i Hancock, Michigan.

Cirka 8 000 finskättlingar besökte festivalen som blev en av de största i FinnFests 30-åriga his-

toria. Denna gång arrangerades ett speciellt program med ett antal välbesökta föreläsningar om krigsbarnsverksamheten.

Förre Stockholmsambassadören **Pertti Torstila**, numera statssekreterare på Finlands utrikesdepartement, hedrade oss med sin närvaro.

Sidorna 2, 4-5.

Tuberkulosen ännu inte utrotad

Den fruktade folksjukdomen tuberkulos, som dödade mängder med människor i både Finland och Sverige, är fortfarande ett gissel, om än i begränsad omfattning. **Boris Kan** (bilden) har doktorerat i ämnet och är intresserad av att forska om tuberkulosen bland krigsbarnen.

Sidan 10

Organisationsnummer 878001-7862

Från redaktionen

Drömmen om Amerika var en realitet i både Sverige och Finland, framför allt från slutet av 1800-talet och långt in på 1900-talet. Människor emigrerade i hundratusental för att bygga sig en ny framtid ”over there”.

Jag minns att min farbror ibland, när han grätat med sin fru, utbrast: ”Mnää muutan Valtoihin...” Han hotade med att emigrera, om inte...

Så det är inte så märkligt att många f d finska krigsbarn tog chansen. Många tog sig över redan på 1940-talet, i regel i sällskap med någon förälder. Andra har flyttat dit i mer mogen ålder.

Vi har spårat cirka 50 finska krigsbarn i Nordamerika. Tolv av dem kom till en krigsbarnsträff vid FinnFest i Hancock, en liten stad i Upper Michigan som ännu präglas av sitt finländska arv: över hälften av befolkningen är finskättlingar!

Pertti Kavén och jag fick uppleva den samhörighet som kännetecknar dessa festivaler, alla tycktes vara släkt eller åtminstone bekanta. Så det bestående intrycket är att resan dit var lyckad.

Dock inte helt utan problem. För att spara på utgifterna hade Pertti och jag bestämt oss för att dela rum på Michigans teknologiska universitet. Men vi fick bara en nyckel till rummet. Vi erbjöd oss köpa en extranyckel, men det var helt omöjligt. ”Otroligt” Absurt!” sa chefen för FinnFest.

Det hjälpte inte att tala med högsta universitetsledningen. Lösningen blev att FinnFest bekostade ett extrarum för oss. Så kan det gå i ”drömlandet”.

Detta nummer av vår tidning innehåller mycket amerikanskt. Det kan bli mer, för det finns flera märkliga historier som är väl värda att berätta.

I redaktionsrutan här intill saknas ett namn. **Soini Andersson** har valt att lämna redaktionen, vilket jag beklagar. Tack för din värdefulla hjälp med arbetet att producera tidningen!

Kai Rosnell, chefredaktör

I detta nummer: sidan

Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Svårt få ersättning för krigsbarn	3
FinnFest 2013	4-5
Pirkko Karvonen minns	6-7
Eric Jaakkolas berättelse	8-9
Nu har Ritva kommit hem	9
Tuberkulosen ett gissel	10
Vad står det i boken?	11
Var du på Barnsjukhuset i Borås?	11
Sinikka Stymne: KBT, empati, förståelse	12
”Kära mamma”: ett möte – ett farväl	13
En dag för krigets barn	13
Eric Björklunds bok ges ut	13
Runebergsk släkträff	14
Lyckad utflykt i Skånes enda skärgård	14
Nationaldag på Skansen	15
På gång i lokalföreningarna	15
Maya målar krigets trauma – för vackert?	16

Utgivning

Nästa nummer av Finska Krigsbarn beräknas utkomma i början av december 2013. Deadline 18 november.

Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr per år. Tidningen ingår. För 2014 är priset 175 kr.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 100:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5. Från 2014 är priset 125 kr.

I Finland (och övriga världen) 14 Euro till Kai Rosnell, bankkonto (Länsi-Suomen Osuuspankki) 570081 476 212, eller RFK:s konto ovan. Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser. Från 2014 är priset 16 Euro.

Redaktionen:

Irja Olsson, ansvarig utgivare, Näckrosstigen 7, 806 49 Gävle. Tel 026-167678.

E-post: irja.olsson.gle@telia.com

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Köllängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009.

E-post: kai.rosnell@comhem.se

Sinikka Ortmark Stymne, Hantverkarg. 75, 5 tr, 112 38 Stockholm. Tel 08-6528907.

E-post: sinikka.stymne@bredband.net

Tapani Rossi, Frejgatan 3 D, 243 34 Höör.

Tel: 0413-24236. E-post: t.rossi@outlook.com

Riksförbundets hemsida: finskakrigsbarn.se

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos Knivsta Tryckeri AB, Knivsta, i september 2013.

Ordföranden har ordet

Vänner

Wilken sållsamt vacker och varm sommar vi har haft. Dagar utan ett moln på himmelen, ljumma kvällar som inbjudit till vistelse ute i naturen, eller uppesittarkvällar hemma långt in på natten.

Nu börjar det mörkna om kvällarna men fortfarande kan vi njuta av blomsterprakten och skiftningarna i lövverken.

De mörka molnen har dock funnits och finns. Vapnen talar i många länder, Egypten, Syrien och många andra länder. Media rapporterar om, våld, övergrepp mot civila och om människor som är på flykt. De räknas i miljoner.

Flyktingtälten, lägren mångdubblas i grannländerna. I skrivande stund hotar konflikten i Syrien eskalera, om USA och eventuellt även andra länder blandar sig med vapen i politiken och striderna.

Vi krigsbarn känner in på skinnen vad kriget är. Vi har ju varit med om det, men det är barns minnen vi har.

I sommar gjorde jag en kortare resa till Suomussalmi, till gamla krigsskådeplatsen vid östra gränsen, där striderna i december 1939 sägs ha spelat en avgörande roll till att vinterkriget tog slut efter 105 dagar, mars 1940, och Finland behöll sin självständighet.

Min far deltog i de striderna men han berättade aldrig om det. Han klarade sig levande ur kriget. Men alltför många gjorde det inte. Minnesmärkena över de 22 000 stupade, finnar, ryssar och ukrainare, var otaliga. Den brända kyrkbyn var återuppbyggd men centrumet hade flyttas längre västerut. Hjultegravraderna var vackert dekorerade med blommor.

Människor jag mötte hade klara egna och familjeminnen av kriget. De berättade om männen som stred och stupade i den fruktansvärda kylan, om gråtande kvinnor och barn och flyktingarnas tröstlösa rader. Det kändes som om vinterkriget aldrig hade tagit slut.

Så kommer det att kännas även för människorna i de krigsdrabbade länderna och i flyktingarnas minne. Vad som sker nu kommer att finnas i det kollektiva minnet i generationer. Är det så här, med vapen, vi skapar fred i världen?

Som krigsbarn ömmar vi speciellt för barnen. Gruppen som redan tidigare arbetat med frågan om "En dag för krigets barn" fortsätter sitt arbete för att få den 20 november till en internationell dag, med plats i almanackan. Gruppen planerar att uppmärksamma den dagen redan i år.

Nu efter sommaruppehållet fortsätter samlandet av vår nutidshistoria, centralt och i lokalaföreningarna. Vi har redan fått ihop en mängd material men väntar oss mycket mera. Arbetet bör vara färdigt 2015.

Det är ett stort projekt. Vår historia bör berättas med alla variationer som finns. Det är ett viktigt arv till våra barn och barnbarn men även för forskare som kanske hittar en nyckel till hur vi har överlevt, fysiskt och psykiskt.

Låt oss njuta av den kommande hösten och föreningarnas aktiviteter som nu kommer i gång.

Jag önskar Dig en skön höst.

Tina

Svårt få ersättning för vanvårdade krigsbarn

Efter åtta månaders arbete har Ersättningsnämnden ännu inte behandlat något fall där ett finskt krigsbarn ansökt om ersättning för övergrepp. Ansökningarna behandlas i den ordning som de blivit färdigutredda hos myndigheten.

Det finns emellertid ett fall som är av särskilt intresse för oss krigsbarn. Det är "fallet Taina", som DN uppmärksammade i en artikel 8 juli 2013.

Taina kom från Finland till Sverige 1949 till en familj där en av hennes bröder vistades som krigsbarn. Hon adopterades 1950 av fosterföräldrarna.

Redan före adoptionen utsattes hon för grova övergrepp av fosterfadern, den ansedda bankdirektören.

Men hon har fått ett nej från Ersättningsnämnden. De kan inte hitta

något papper som visar att Taina blivit omhändertagen för samhällsvård, dvs av barnavårdsnämnden, vilket enligt lagen är en förutsättning för ersättning.

Med den strikta tolkning som nämnden tillämpar ser det mörkt ut för att finska krigsbarn ska få ersättning. Det kan finnas fall där barnavårdsnämnden faktiskt varit inblandad, men nämnden kräver ett skriftligt bevis på beslutet.

Nu tänker Taina lägga fram sitt fall för Europadomstolen.

Riksförbundet Samhällets Styvbarn arbetar på att få till stånd en ändring av lagen. Man arrangerade ett seminarium under Almedalsveckan i Visby som mest handlade om tidsgränsen 1980. Men det bevisades av bara ett 20-tal personer. Inga politiker visade sig,

trots att tidigare ansvariga ministern Maria Larsson befann sig i Visby.

RFK:s ståndpunkt framfördes av **Liisa Raita**, och de medverkande stödde våra synpunkter.

Vi kan rekommendera sajten www.styvbarn.se/Benny/ där ordföranden **Benny Jacobsson** skriver om nämndens bedömningar.

Kai Rosnell

Historisk krigsbarnsträff på FinnFest

En historisk återsamling av finska krigsbarn ägde rum vid årets stora FinnFest i juni i Hancock, Upper Michigan, USA. Vi var fjorton krigsbarn som träffades vid en mottagning arrangerad av basen för årets festival, **Jim Kurtti**.

Vi har spårat cirka 50 krigsbarn bosatta i Nordamerika. Att tolv av dem hörsammade inbjudan är ett bra resultat. Det är första gången som så många krigsbarn samlats på ett och samma ställe i Amerika. (De två övriga var **Pertti Kavén** från Finland och jag själv.)

Vi kunde varit ännu fler, men många är i skröplig form och orkade inte ta sig från mer avlägsna platser till Hancock, som ligger på en udde i Lake Superior, med Kanada på andra sidan sjön.

Till allmän överraskning dök statssekreteraren vid Finlands UD **Pertti Torstila** upp med hustru **Eva**. Han var tidigare Finlands ambassadör i Stockholm. Samarbetet med honom och krigsbarnsorganisationerna i Sverige var mycket bra och fruktbart. Han stödde helhjärtat vårt krav att återfå vårt finska medborgarskap gratis.

Han höll ett kort anförande och betonade att krigsbarnen är en del av Finlands historia som inte får glömmas bort.

Detta område i Upper Michigan

Raija Fransila (t v) berättade om sin och systemen Ritva Toths krigsbarnsresa till Sverige och fick en del frågor besvarade.

kallas ”The Copper Country” på grund av sina stora kopparfyndigheter. Gruvorna lockade till sig många finländare som arbetskraft. Över 50 procent av befolkningen här anser sig ha finska rötter. Arvet förs vidare: här finns Finlandia University, och ett Finlandia Heritage Center. En del gatunamn har skyltar på både finska och engelska!

Totalt besöktes FinnFest i år av

cirka 8 000 personer, finskättlingar de allra flesta, vilket gör årets FinnFest till ett av de fyra största hittills. Men det är inte så många som behärskar finska språket längre – ”morfar och mormor kunde”.

Det var Jim Kurtti som tog initiativet till att skapa ett speciellt program för krigsbarn, med totalt sju föreläsningar, samtliga välbesökta. Utbudet i övrigt var rikt och varierande, kultur och historia.

Pertti Kavén berättade om det politiska spelet bakom krigsbarnsverksamheten, ett föredrag som han hållit vid flera tillfällen i Sverige och Finland.

Min första föreläsning hade titeln ”Searching for War Children” och handlade om arbetet med att spåra krigsbarn, deras svenska ”släktingar”, och några fall där vi lyckats hitta en far, ja till och med en mor, i Finland. Fullt hus, cirka 100 åhörare!

Raija Fransila, universitetslärare i Kanada, hade titulerat sin föreläsning ”Through the Eyes of My Mother: An Unfinished Story”. Hon berättade om hur hon och systemen **Ritva** skickades till Sverige. Vi kunde besvara hennes två huvudfrågor: varför skickades de först efter kriget? Och varför kom de inte till en fosterfamilj utan till ett barnhem?

Hon hade kopior på sitt

Artikelförfattaren (t v) med Pertti Torstila från Finlands UD som hedrade krigsbarnsträffen med sin närvaro.

Sju föreläsningar i speciellt program

finska registerkort. När Pertti och jag såg att registernumret började med ett S var orsaken klar: de var båda sjuka. Och inga fosterfamiljer i Sverige ville ta emot sjuka barn.

Eric (Erkki) Jaakkola från Minneapolis berättade om sin krigsbarnstid i Blekinge tillsammans med lillasyster **Airi** och hur de så småningom hamnade i Amerika. Han var påtagligt rörd, speciellt när han nämnde att lillasystern blev illa behandlad i sitt fosterhem medan han hade kommit till "underbara" fosterföräldrar.

Sue Saffle, universitetslärare på Virginia Tech i Blacksburg (berömt för skolmassakern för några år sedan), är inte krigsbarn men har samlat ett 50-tal berättelser av krigsbarn. Hon berättade om sitt bokprojekt och ett speciellt öde. Förhoppningsvis får hon en förläggare till boken nu i höst.

Sue har besökt krigsbarnsmöten i både Finland och Sverige, och deltagit i krigsbarnsseminarier i England.

Min andra föreläsning "*Seeking Justice: War Children and Child Abuse in Sweden*" handlade om vår kamp för att få ersättning från svenska staten för övergrepp under krigsbarnstiden. Så nu vet man även i USA hur illa de svenska politikerna har hanterat frågan.

Ossi Rahkonens föreläsning "*Impact*

Ossi Rahkonen talade om krigsbarnstidens betydelse för utbildning och yrkeskarriär.

Tack!

Mitt deltagande i FinnFest möjliggjordes genom bidrag från Suomi-Seura i Finland och Finlandia Foundation National i USA.

of the War Children Experience on Education and Careers" utmynnade i allmänna funderingar kring utbildning, språk och yrkeskarriär med hans egna erfarenheter som utgångspunkt. (Reportage i förra numret av denna tidning.)

Vid den speciella träffen med krigsbarnen fick jag en liten inblick i deras öden och hoppas kunna återkomma med deras egna berättelser.

FinnFest arrangerades under midsommarveckan och avslutades med ett pampigt midsommarbål i byn Toivola några mil från Hancock. För många var det första gången de fick uppleva något sådant.

Nästa år arrangeras FinnFest i Minneapolis 8-10 augusti. Det har talats om en FinnFest också i Helsingfors 28-31 augusti.

*Text och foto:
Kai Rosnell*

Jim Kurtti kan vara stolt över arrangemangen. Årets FinnFest, med cirka 8000 besökare, var ett av de största hittills.

Pertti Kaven och Sue Saffle deltog med var sin föreläsning.

Syskonen Paul (Paavo), t v, Helge Knuuti och Leila Aalto trivdes bra i gemenskapen.

Pirkko Karvonen minns:

I Sverige fick jag den kärlek...

Det var kanske 1944 som jag skickades till Sverige. Jag reste med mina lekkamrater **Arna** och **Anita Österlund** till Sverige. Jag har fått höra att jag lämnades på tåget från Forssa. Jag var nio år gammal och klass tre hade inte börjat, eftersom skolan användes som krigssjukhus. Jag har ett minne av att jag fick flyga till Sverige.

Jag minns när jag anlände till Sverige. Min vän **Marja Vuorelma** tog mig senare till den plats där barnen mottogs. Hon var då 17 år gammal och tog hand om barnen när de kom. Så det kan vara anledningen till att jag trodde att det inte fanns några vuxna där när barnen grät. Men hon, som många andra finska flickor i den åldern, ser mycket ung ut. På natten grät de små barnen.

Läkarundersökning

Nästa dag togs vi till en karantän kanske i Uppsala. Jag sattes med två andra flickor i ett rum och en läkare undersökte oss för att vi inte skulle föra några sjukdomar till landet. En flicka sattes i ett separat rum, eftersom hon hade tuberkulos. Vi brukade gå och vinka till henne genom fönstret.

Då minns jag att jag kom till ett par där jag fick mat. Det var ägg – som äggrora. Jag blev mycket sjuk, maten var antagligen alltför kraftig för mig.

En dam tog mig med en buss till byn

Bröd, där tant **Anna** väntade på mig. I mitt nya hem på en gård fanns också hennes bror **Nils** och deras mor. De hade också två medhjälpare som bodde i ett hus intill. De odlade sockerbeter, hade kor, vars mjölk togs till mejeriet med häst. Jag älskade också höns, hästar och kor.

Det fanns en vacker trädgård med kastanjetråd och många äppelträd. Många vackra blommor och stigar, där jag brukade rensa ogräs och kratta. Det var så vackert, jag älskade omgivningen. Jag fick också hjälpa till att städa i huset där de två anställda bodde.

Ofta sjuk

Bostadshuset var stort. Farbror Nils sov i ett rum och tant Anna, Mormor och jag sov i ett annat. Det fanns också ett stort rum med piano och vackra möbler. Det användes vid jul och högtider. Jag brukade spela där ibland.

Jag var sjuk ganska ofta; hade magproblem och huvudvärk. Ibland var jag så dålig att jag kastade upp. Det var kanske maten, som jag inte var van vid. Tant Anna tog mig till doktorn.

Jag fick börja i skolan i grannbyn Träne. Jag kunde inte svenska. Jag var tvungen att läsa den första dagen och jag läste fonetiskt som en finländare skulle läsa svenska.

Jag fick också gå till granngårdens barn, **Birgitta, Torsten** och **Raili**. Raili

kom från Finland, Hovinsaari nära Kotka. (Jag träffade henne igen vid tolv års ålder tillbaka i Finland). De lånade mig en docka.

Handarbeten

Tant Anna lärde mig att göra handarbeten. Hon tog mig till en hemslöjdsbutik i Kristianstad för att köpa material och där fanns också en lekplats med gungor. Vi åkte också taxi till Åhus för att bada.

Det verkar nu när jag ser tillbaka att allt kretsade kring denna lilla flicka från Finland. Syskonen Nilssons hade en bror som hade en butik i en annan by längre fram. Jag togs dit för att leka med deras barn och jag har sedan dess besökt dem vid resor till Sverige.

Jag minns en stor födelsedagsfest för mig. Vid denna tid hade vi flyttat till Träne. Jag hade nu närmare till skolan. Vi bodde mittemot kvarnen. Där var också en bondgård. Vi hade några kor. Det fanns också ormar som jag var rädd för.

Döden var vacker

Detta var platsen där Mormor dog. Prästen kom kvällen innan. Hon vaknade inte. Jag gick och plockade några blommor – snödroppar, som jag placerade i hennes händer. För mig då var döden vacker. Några veckor senare kom släktingar till bodelning och kristallerna i huset delades. Varje person fick ta med sig något.

Tant Anna hade sytt vackra kläder åt mig. Jag fick senare veta att hon hade haft en son som hade avlidit av cancer vid 14 års ålder. Hennes man hade också dött av cancer kort efter deras giftermål. Vi lärde oss att virka, sticka och sy i skolan. Naturligtvis lärde jag mig också mycket av detta från tant Anna. Jag blev väldigt bra på det här. Det har senare i livet gett mycket glädje i mitt liv. Jag hade inte planerat att göra karriär inom hantverk, men så blev det. Tant Anna skrev

*"Pirkko är en duktig flicka,
älskling, kan virka, sy och sticka".*

Det svåra var att komma tillbaka till Finland. Jag fick ett brev, kanske från en advokat som uppgav att mina föräldrar hade skilt sig och jag skulle bo med min far.

Så jag kom till Kotka hamn där min far hämtade mig. Han

Pirkko Karvonen bor med sin man Albert i en liten ort Boyle i Alberta, Kanada, där de ibland får besök av björnar! På FinnFest i Hancock visade hon två dokumentärfilmer och höll en föreläsning om "The Finn Factor in North American Weaving".

Foto: Kai Rosnell

...som min mor i Finland vägrade ge mig

tog mig till sin fostermor som han hade vuxit upp hos. Vi förstod inte varandra så nästa dag tog han mig att besöka en familj där damen talade svenska.

Skolan var svår

Jag började skolan igen och det var mycket svårare än att gå i skolan i Sverige. Skolkamraterna retades och lärarna hade inte mycket förståelse. Min far gifte sig snart och det var mycket svårt att vänja sig vid en ny mamma.

Vi pratade aldrig om min riktiga mamma. Henne träffade jag långt senare.

År 1951 fick min far ett brev från sin syster, som bjöd in honom att invandra till Kanada. Så vi emigrerade, jag var 16 år då.

Många år senare när jag var gift och hade familj tog jag äntligen kontakt med min biologiska mor. Det var min svärmor som hittade min mamma. Sen hade jag korrespondens med henne.

Besök hos min mor

Jag reste tillbaka till Finland första gången 1972 och träffade henne. Vi hade per brev kommit överens om tid när vi kunde träffas i hennes hem. Vi anlände på angivet datum och tid. Jag ringde på dörrklockan och presenterade mig. Vi hade inte träffats sedan 1944.

Hennes första ord var: "Jag är besviken på dig, du är inte vacker". Så jag frågade när vi kunde komma och träffa henne. Hon sa "i morgon bitti klockan nio, jag börjar min semester." Jag hade meddelat henne ett halvår

På skolfotot från Träne skola sitter Pirkko som nummer tre från vänster. Längst till höger i övre raden står Aulis Kjöll. De två träffades nyligen av en slump men kände inte igen varandra.

tidigare när jag var på väg. Jag fick en kall rysning och håret reste sig på mina armar. Vi lämnade huset och min makes kusin som körde oss sade, "Var inte det en kall kvinna?"

Nästa dag anlände vi. Det fanns ingen kommunikation och hon sade ingenting om att hon var glad att se mig efter så många år. Så jag bestämde att stanna i Forssa när min make flög tillbaka till Kanada, och besöka henne när hon återvänt från sin semester. Återigen samma sak, ingen kommunikation.

Det var jag som hade bett att få träffa henne, hon hade inte föreslagit det. Kanske min far och hon hade olösta frågor, och jag liknade min far. Jag besökte Finland många gånger och

varje gång henne. Jag frågade varför hon skickade mig. Hon sa, "Det var du som ville resa". Försiktigt frågade jag varför hon inte kontaktat mig. Hennes svar var "Jag tyckte att det var bättre så".

Fel kön?

Naturligtvis visste jag inget om hennes liv eller vad som hade hänt i hennes äktenskap. Jag ville fråga hur hennes andra äktenskap varit, men vågade inte. Hon och hennes andre make hade satt in en annons i tidningen om att få adoptera en pojke. Kanske jag var fel kön. Vissa kvinnor kanske föredrar söner.

Vad det än var, jag hoppades att jag aldrig skulle göra så mot mina barn. Allt jag önskade var att hon kunde säga att hon älskade mig.

Jag är mycket tacksam för all kärlek och omsorg som familjen i Sverige gav mig. I Finland var det kamp för att komma tillbaka till det normala. Jag ville resa tillbaka till Sverige. Faktum är att jag föreslog det för min far men han blev besviken.

Jag har förstått att vissa andra barn som varit i Sverige också haft svårt att anpassa sig till Finland när de återvände. När jag pratar med mina barn på telefon avslutar jag samtalet med "jag älskar dig".

Pirkkos minnen komprimerade av Tapani Rossi.

Pirkko med sina svenska föräldrar syskonen Anna och Nils Nilsson.

Träne församling ligger bara några kilometer väster om Kristianstad. **Bröd** som nämns är en av flera små byar i församlingen.

Pirkko har i Kanada gjort sig välkänd som filmproducent. De senaste filmerna presenteras på denna hemsida <http://www.finnfun2013.ca/FilmmakersA.html>.

Genom att "googla" på Pirkko Karvonen får man mängder med träffar som beskriver hennes mångsida intressen och kulturgärningar.

Mor drömde om Amerika

Erkki Tuomo Antero Jaakkola skickades till Sverige som krigsbarn hösten 1944 tillsammans med systemen **Airi**. De hamnade i Blekinge, men i olika familjer, och fick stanna i två år. Efter en tid i Finland separerade föräldrarna och modern beslöt emigrera till Amerika för ett bättre liv.

Här berättar Eric Jaakkola om sina minnen av krigsbarnstiden och hur både han och systemen Airi hamnade i Amerika. Eric bor nu i Minneapolis, Airi i Sacramento.

Eric minns ännu sin barndoms förälskelser

Min syster **Airi** och jag upplevde vinterkriget och det mesta av fortsättningskriget där vi bodde i Tapanila utanför Helsingfors. Vi tog skydd i källaren under bombningarna. Det var tjära på väggarna. Airi och jag tog små bitar och använde som tuggummi. Vårt hus träffades inte av bomber, men vår flaggstång skadades.

Helsingfors bombades kraftigt så våra föräldrar beslöt föra oss till Alajärvi, en liten ort i centrala Finland, där vi fick bo hos våra morföräldrar. Det var ett jordbruksområde och var inget bombmål.

När Finland i september 1944 fick ett vapenstillestånd med Sovjet skulle finnarna driva ut de tyska trupperna, vilket ledde till Lapplandskriget. Det kändes osäkert att stanna i Alajärvi, så våra föräldrar skickades oss till Sverige. Jag var sex år, Airi var fem.

Smaken av salami

Vi fick gå ombord i gåsmarsch hållande i ett rep. Den enda maten ombord jag minns är smaken av korv (salami?). Var gång jag äter det kommer minnena av båtresan upp. Det var kraftig sjögång, många barn blev sjösjuka men inte jag.

Min svenska syster Eva och jag någon gång 1945-1946.

Airi blev väldigt sjuk, det var för henne en föräning om dåliga tider i Sverige.

Vi skickades med tåg från Stockholm till Ronneby. På min namnlapp fanns mitt namn och min värdfamilj, **Gustaf** och **Sigrid Mattson**. Jag hade en liten väska med lite kläder och ett foto av mor.

Airi fick stryk

Mattsons hade en dotter **Eva**, född 1927. De bodde i Kallinge strax norr om Ronneby. Airis fosterfamilj bodde inte långt från Mattsons. Airi säger att fostermamman var sjuksköterska med en ett år äldre dotter. Alla Airis fina kläder gavs till dottern. Airi fick sova på vinden. Hon fick inte hälsa på mig, och hon fick ofta stryk. Mor hade sagt till henne att skriva och rita ett hus om allt var bra och en båt om det var dåligt.

Redan från första mötet i Ronneby fick jag ett gott förhållande till Gustaf. Jag var blyg men sprang genast fram och kramade honom.

De hade ett stort hus, tre våningar. Jag fick nya kläder, jag tyckte om de läckra kakorna när vi hade kalas. Jag tyckte om när Sigrid spelade piano så jag kunde sjunga med. Jag hade en känsla för rytm.

Jag var ofta ute med Gustaf på fälten, i ladugården och i skogen. Jag gillade att lassa hö, klättra i träd och rida. Jag lärde mig svenska snabbt. Där bodde många barn i

Eric Jaakkola driver som pensionär The Finnish Talk & Variety Show i Minnesota: www.tiny.cc/finntalk

närheten och jag började leka med dem. Jag hade ett speciellt förhållande till en flicka vid namn **Anita**. Jag sa ofta att jag ville gifta mig med henne. Vi dansade på ett upphöjt trägolv nära huset.

Olovligt besök

En gång kom min syster på cykel och hälsade på mig. Hon fick rejält med stryk av sina fosterföräldrar. De lät henne jobba som en slav, och de straffade henne genom att låsa in henne i badrummet, där fick hon äta sin mat.

Gustaf och Sigrid brevväxlade med mina föräldrar i Finland. Min far kom på besök sommaren 1945 och mor kom i maj 1946, hon stannade tills vi reste hem tillsammans hösten 1946. Det var ett sätt att lära känna varandra igen.

Jag ville inte tillbaka till Finland. Det bästa var att få med Eva dit. Resan hem gick med båt till Helsingfors. I Finland blev Eva sjuk och fick operera bort blindtarmen. När Eva reste tillbaka bad jag henne hälsa till Anita att jag saknade henne. Jag grät en hel del när hon for.

Separation

Jag hade helt glömt finskan så jag fick gå i en svenskfinsk skola för att lära språket på nytt. Året därpå skilde sig mina föräldrar, och Airi och jag fick åka till Alajärvi igen.

Min mor beslöt resa till USA och börja ett nytt liv. Hon hade ett besöksvisum för 90 dagar, för att få stanna måste hon hitta en ny man och gifta sig. Hon hittade en änking.

Airi och jag fick vänta medan våra visumhandlingar behandlades. Under tiden lekte jag

...Vår ensamresa blev tidningsartikel

med grannbarnen och gick till skolan tre kilometer bort, vi åkte skidor på vintern.

Jag tyckte mycket om en av grannflickorna. **Sanni** var fyra år äldre än jag. Jag frågade hennes far om jag fick gifta mig med henne. Han sa ja, om jag hjälpte till på deras veteåkrar. Jag jobbade hela sommaren där och på morföräldrarnas gård också. Så fort jag fick tillfälle smög jag ut för att gå och dansa med Sanni.

Till slut godkändes vår visumansökan och min syster och jag blev ombord på en DC-sexa, ett fyrmotorigt propellerplan, i oktober 1949. Det blev rubriker i tidningarna i både Finland och USA när vi reste ensamma, elva och nio år, för att återförenas med vår mor i Nashwauk, Minnesota. (Se klippet till höger!)

Nu fick vi lära oss ett nytt språk igen. Jag gick ur skolan 1958 och kom in på college i Hibbing.

Jag ville bli flygplanspilot eftersom jag haft en flygarmössa på mig när jag kom till New York. Jag klarade alla examina för att få flygarlicens.

Sedan jag flyttat till Minneapolis var min plan att arbeta på 3M över sommaren och sedan pröva in hos North Central Airlines.

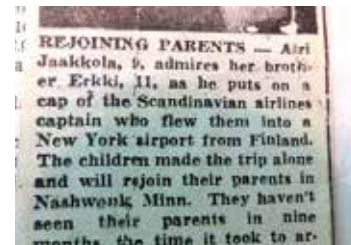
En morgon startade inte min bil, jag fick en kompis att plocka upp mig. På vägen till jobbet råkade vi ut för en bilolycka och jag blev skadad, hade hemsk huvudvärk i två år. Som en följd av olyckan stannade jag hos 3M i 37 år som laboratorietekniker och gick i pension 1999.

Min svenska syster Eva träffade jag igen i Sverige 1999, för första gången på 53 år. Jag har kvar en kort filmsnutt från det tillfället.

Eric Jaakkola

Översättning och bearbetning:

Kai Rosnell

Nu har Ritva fått komma hem

När **Pentti Vesanterä** omkom i en kanotolycka i närheten av Tammerfors i maj 1940 lämnade han efter sig hustrun **Lyyli** och nio barn, det yngsta, **Eeva**, bara sju månader gammalt.

Det är lätt att förstå att Lyyli beslöt skicka hälften av flickorna till Sverige som krigsbarn, när möjligheten uppstod hösten 1941.

Ritva, Irmeli och **Pirkko** hamnade i Moheda, Småland, i tre olika familjer.

Folkskolläraren **Thyra Rudholm** tog hand om Ritva. Men flickan dog av sviterna efter en brusten blindtarm 1944 och begravdes i Sverige.

Irmeli adopterades av sina fosterföräldrar, Pirkko återvände till Finland 1946 men kom tillbaka till Sverige 1957 och bildade familj här.

När Thyra Rudholms systerson **Nils Bergström**, Vetlanda, nyligen skulle flytta till en mindre bostad fann han ett porträtt av Ritva, målat av den kände konstnären **Carl Andersson**, Moheda. Han var god vän med Thyra och vid arvsskiftet efter hennes död fanns flera målningar av honom.

Porträttet av Ritva föll på Nils Bergströms lott.

– När vi nu skulle flytta tyckte jag att det var bättre om tavlan hamnade

Irmeli och Ralf Sköld i Vetlanda fick ta emot porträttet av systemen Ritva. Nu har porträttet kommit till syskonen i Finland.

Foto: Nils Bergström

hos Ritvas släktingar i Finland i stället, säger Nils.

Han tog kontakt med mig och bad om hjälp att spåra Ritvas släkt. Det var lite svårigheter i början eftersom han inte hade rätt stavning på efternamnet. Men det lyckades, yngsta systemen Eeva spårades till Tammerfors, och efter ett telefonsamtal var kontakten etablerad.

Det visade sig att även systemen Irmeli bodde i Vetlanda.

För någon vecka sedan överlämnades Ritvas porträtt till **Irmeli Sköld** och hennes man **Ralf**. De skulle ta med sig tavlan till Finland där en av bröderna, **Matti**, får äran att hänga upp den på väggen hemma. Sedan turas syskonen om att ha målningen hemma.

Så har krigsbarnet Ritva äntligen kommit hem igen.

Kai Rosnell

Tuberkulosen ett gissel – då och nu

En doktorsavhandling om tuberkulosens utbredning i Stockholm – vad kan den ha för intresse för denna tidning?

Jodå, det finns kopplingar.

Tuberkulos var en utbredd och mycket fruktad sjukdom i Finland. Många finska krigsbarn var tbc-sjuka eller bar på smittan utan att veta om det.

Infektionsläkaren **Boris Kan** på Karolinska sjukhuset har specialiserat sig på tuberkulos och har nu skrivit en doktorsavhandling: *Tuberculosis in Stockholm. Studies on Transmission, Prevention and Control*.

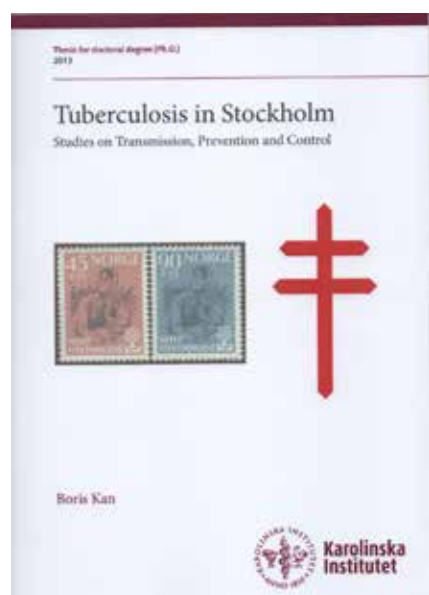
Fakultetsopponent med dr **Einar Heldal** från Norska folkhälsoinstitutet hade inte mycket att invända mot innehåller vid disputationen, han fann den välskriven, ämnet relevant.

Numera är tbc relativt ovanlig i Sverige. Det är mest asylsökande från andra länder som bär med sig smitta hit.

Boris Kan påtalar allvarliga brister i kontrollen av smittspridningen. Han hoppas att avhandlingen ska leda till förbättrade åtgärder, ja rent av till en lagändring.

– Nu kan myndigheterna med lagens hjälp bolla runt tbc-smittade och även utvisa dem. Det bör inte få ske. De bör behandlas och botas i stället, säger Boris Kan.

Frågan kan vara politiskt kontroversiell: smittbärande asylsökande kan

Boris Kan försvarade sin doktorsavhandling på Karolinska Sjukhuset den 31 maj.

Nu kan Boris Kan titulera sig medicine doktor. Han vill fortsätta forska om tuberkulosen och dess behandling bland de finska krigsbarnen.

komma att stigmatiseras, utpekas som icke önskvärda, och därmed bidra till främlingsfientligheten i samhället.

Boris Kan hävdar att den första stora gruppen av smittbärande utlänningar i Sverige var de finska krigsbarnen. Av de två foton som finns i boken är ett på en gravsten på Björketorps kyrkogård i Rävlanda där fyra tbc-döda krigsbarn begravdes.

– Nej, jag tror inte att de finska barnen bidrog till spridningen av smittan i Sverige, säger Boris Kan.

Han är född i Moskva 1967 och kom till Sverige med sin familj 1987. Orsaken har en direkt koppling till Finland.

– Min far **Aleksander Kan** var historiker. Han hade offentligt uttalat sig om att vinterkriget var en sovjetisk aggression mot Finland. Han fick sparken från sitt jobb och valde att utvandra till Sverige, berättar Boris.

Aleksander Kan kom till Uppsala där han blev professor i historia på universitetet.

Krigsbarnens tuberkulos intresserar

Boris Kan. Det finns en hel del material i ämnet i Hjälpkommitténs efterlämnade arkiv på Riksarkivet. Återstår att se vad det kan leda till när en forskare som Boris Kan ger sig i kast med detta helt outforskade ämne.

Text och foto: Kai Rosnell

Rättelse: Skillnader, inte likheter

Referatet av Pentti Anderssons föredrag på Riksmötet i Bollnäs i senaste numret blev missvisande.

Så här skulle det vara:

Docent Pentti Andersson redogjorde för sin jämförande forskning rörande PTSD (posttraumatiskt stressyndrom) hos en grupp finska krigsbarn respektive krigsveteraner. I ett antal olika variabler har han funnit signifikanta **skillnader** mellan de båda grupperna.

I referatet stod ”likheter”. Vi beklagar missförståndet.

Red.

Vad står det i boken?

Vem är **Alpo** som ristat in sitt namn i den stora boken intill den byggnad som en gång var Bokhaga barnhem i Gantofta (Helsingborg)?

Troligen var han ett av de finska krigsbarn som vistades i den stora pampiga villan åren 1944-1946. Barnhemmet drevs av friherrinnan **Elsie Mannerheim** (marskalkens svägerska) och kunde ta emot upp till 40 barn.

Någon lista över barnen som vistades där har vi inte hittat i arkiven. Eftersom de äldre barnen gick i skola i närbelägna Råå bör många namn finnas i skolkatalogerna. Och eftersom pojken som ristat in sitt namn uppenbarligen kunde skriva bör han ha gått i skolan. Så det finns hopp att kunna identifiera honom.

Nu sitter inskriptionen ett par-tre meter upp på stammen. På den tiden bör den ha varit i ögonhöjd.

Enligt **Karin Anderberg**, Helsingborg, som arbetade på barnhemmet några månader, var omhändertagandet av barnen inte särskilt bra. Barnen som kom (mest pojkar) var undernärda och kosten på Bokhaga var inte den bästa. Hemmet hade ekonomiska svårigheter. Barnen fick själva samla pinnar i omgivningarna till bränsle.

En gång i veckan åkte man till badhuset i Helsingborg, ett populärt nöje.

Känner du någon som vistades på Bokhaga? Eller vet du vem "Alpo" är? Kontakta redaktionen!

(Uppgifterna hämtade ur Tapani Rossis "Räddade till livet".)

Var du på Barnsjukhuset i Borås?

Finns det någon av våra läsare som har varit på Barnsjukhuset i Borås samtidigt som jag, alltså 26 maj till 27 juli 1942. Det är 71 år sedan. Jag var nio år gammal.

Det vore så roligt att få kontakt med någon! Vad som hände sedan är en lång historia.

Jag gick i skola i Hajom.

Jag är flickan längst nere till vänster, Kirsti Hänninen, i ljus blommig klänning, framför en lång flicka i mörk klänning.

Hör av dig till redaktionen, eller direkt till mig

Kirsti Johansson, Klokergränd 10 C, 954 34 Gammelstad.

Tel 0920-261565 eller 070-6846332. E-post: kirstij@live.se

Sinikka Stymne: KBT, empati, förståelse

Mirja Svartengren föreläste på Stockholmsföreningen den 4 februari 2013 under rubriken ”Varför duger man inte?” Om mobbning, nervärdering, konflikter och självkänsla. Föreläsaren utgick i sitt föredrag från Kognitiv beteendeterapi – KBT.

Hon ansåg bl. a. att vi inte hade någon anledning att nedvärdera oss, hon skickade mikrofonen runt och påpekade att vi hade svaren på våra frågor själva.

Självklart kom frågan om att vara mamma upp!

Vi hade våra krigsbarnsrygsäckar på våra axlar när våra barn var små. Många av oss har varit och är osäkra på om dess tyngd har gjort oss till sämre mammor. Skuld känslorna har också gjort oss känsliga för att ta emot negativ kritik från våra barn.

Varför? Jo, mamma ska ju vara kärleksfull, förstående och omhändertagande. Sällan har vi utgått från att hon är människa med goda och mindre goda sidor.

Det gladdede mig att flera av hörarna sade med en självklarhet att ”man gjorde så gott man kunde”. Så är det, men sedan barnen var små har livet lärt oss nya insikter och kunskaper som gör att vi ofta kan visa våra barnbarn mer av vår kärlek än tidigare.

Kanske är det också något slags gottgörelse till de egna barnen eller förlängning av vår kärlek till dem. Det som vi saknade som barn har vi försökt ge till kommande generationer. Tankarna går tillbaka i tiden då även vi ibland kunde sakna den mamma som vi drömde om.

Tankarna förde mig vidare ...

Vårt inre barn är alltid med oss. Barnet som en gång för länge sedan speglade sig i de vuxna som tog hand om det. I deras kärleksfulla leenden

Livet låter sig inte beskrivas, endast smulor kan man plocka fram. Den skönlitterära formen förvandlar verkligheten ytterligare, säger Sinikka Stymne.

eller likgiltiga ansiktsuttryck, deras omtanke, närhet eller avstånd och allt där emellan. De första speglingarna och separationerna bär vi inom oss hela livet, men visar ofta en annan yta utåt.

Det är mycket bra att barnets röst hörs i den omfattande krigsbarnslitteraturen. Men även i många självbiografiska och skönlitterära böcker som t.ex. av **Kerstin Thorvall, Jan Myrdal, Jan Guillou, Felicia Feldt (Anna Wahlgrens dotter)**. De har inte heller förmått uttrycka sina känslor som barn. Omständigheterna, känsloklimatet kring barn och deras bakgrund har funnits vid vägens början, och vi har gått vidare var och en på sina egna villkor.

Ofta har vi följt de regler och normer som omgivningen representerar. Därför är det bra att läsa om olika livsvillkor som vi även kan finna i världslitteraturen.

Vad kan KBT hjälpa oss med?

KBT har vuxit sig allt större. Den

går ut ungefär på följande sätt: Genom att få mer kunskap om sig själv kan man förändra de tankar, känslor och beteenden som påverkar varandra. Man kan hitta nya sätt att handskas med sina svårigheter.

I KBT omdefinierar man de dystra tankarna till nya mer positiva tankar.

KBT utgår från att mänskliga problem har sitt ursprung i hur individen ser på sig själv och sin omgivning.

I samarbete med terapeuten diskuterar man möjliga tillvägagångssätt för att komma tillrätta med svårigheterna. Man får lära sig olika sätt att hjälpa sig själv, att pröva och träna nya beteenden och nya tankesätt. Inte fastna i rädslor och låta sig styras av negativa tankebanor. Man arbetar med tankemönster, självbilder och föreställningar om den egna förmågan.

Med KBT:s hjälp kan man ändra sitt beteende t.ex. för att förbättra sina relationer och komma över sina rädslor. Det har jag tillämpat framförallt mot mina rädslor omedvetet och medvetet sedan årtionden. Men empati och förståelse för människan och hennes villkor har varit det viktigaste för mig.

Förståelse och empati

När jag arbetade med boken ”Kära mamma” levde jag mig in i mammas liv, i hennes tankar, känslor och bakgrund. Det har hjälpt mig att förstå henne allt mer och därmed även mig själv. Jag har arbetat i minnets djupaste lager för att känslomässigt komma ifrån min övergivenhetskänsla under krigsåren...

Jag har lyckats förstå hur mammas uppväxtvillkor formade henne och hur det i sin tur påverkade förhållandet mellan oss i den omgivningen som fanns kring oss, framförallt i skuggan av kriget.

Den sista månaden vid hennes sjuksäng väcktes minnen från det förgångna och hennes död blev den slutgiltiga separationen. Kärlekens många ansikten i ljus, skugga och mörker blev allt tydligare för mig. Mamma blev allt mer en medmänniska med sin historia. Hon lever vidare i mig och i de kommande generationerna.

Det glädjande är att livet blivit mer tillåtande och genomskinligt för oss alla.

Sinikka Stymne

Detta är KBT

Kognitiv beteendeterapi är en form av psykoterapi som har sina rötter i två metoder, kognitiv terapi och beteendeterapi. Metoderna kompletterar varandra när det gäller teori, problemanalys och behandlingstekniker.

Kbt, kognitiv beteendeterapi, utgår från att mänskliga problem har sitt ursprung i hur individen ser på sig själv och sin omgivning, så kallat kognitivt perspektiv, och hur individen reagerar på miljön, beteendeperspektiv. Det antas att människans tankar, känslor och beteenden ömsesidigt styr och påverkar varandra. Till exempel kan negativa tankar som ”jag är värdelös” bidra till nedstämdhet, ledsenhet och beteenden som att dra sig undan och bli passiv.

Kbt inriktas på att förändra de tankemönster och beteenden som håller kvar och förvärrar problemen. (Vårdguiden)

”Kära mamma”: ett möte - ett farväl

Journalisten, författaren, RFK:s förra ordförande **Sinikka Ortmark Stymne** har utkommit med en ny bok ”Kära mamma”. Som det framgår av bokens titel handlar den om henne och modern.

Men boken har många bottnar. De 163 sidorna rymmer känsliga, nästan tabubelagda frågor om livet och döden, frågor om skuld, relationer och separationsångest.

Dottern skyndar till moderns sjukbädd. Modern har hamnat på sjukhuset och fast hon har kommit högt upp i åldern vill dottern inte tänka sig att slutet kan vara nära.

Läsaren får följa sjukdomens utveckling under en sommarmånad, från dag till dag. Vid sjukbädden uppstår minnenas dialog mellan två mogna kvinnor, en mamma som också är någons dotter och en dotter som också är mamma.

Båda berättar stycken om sin egen och deras gemensamma historia och om en relation som tycks vara stark och klar men som tagit många svåra år att komma dithän.

Släktens historia beskrivs från förra seklets början, den sträcker sig över inbördeskriget och första och andra världskriget till vår tid.

Där finns fattigdom, familjevåld,

missbruk, det sociala arvet, hemligheter, svek och tystnad, men också kärlek och omtanke. Sinikka Ortmarks språk är rikt, nyanserat, orden flyter ledigt, journalistiskt lättfattligt och tydligt. Intensiteten är tät, översättningarna klara och tydliga.

Jag har läst flera böcker av Sinikka Ortmark Stymne men undrar om inte den här senaste tillhör de bästa. Den berör.

”Kära mamma” hör inte direkt till krigsbarnslitteraturen men där finns ändå den självklara anknytningen till tiden i Sverige och de många fosterhemmen.

När modern får läsa manuset till den första krigsbarnsboken blir hon tagen, ögonen är rödkantiga av gråt och hon frågar

– Varför sa du inget?

– Vi hade inga ord för sådana känslor, blev svaret.

Så kan nästan alla krigsbarn säga. Varför berättade, frågade vi inte? Var vi rädda för svaren att ansvaret, skulden skulle lyftas över till oss?

Författaren har vågat ställa frågor. Som vuxen.

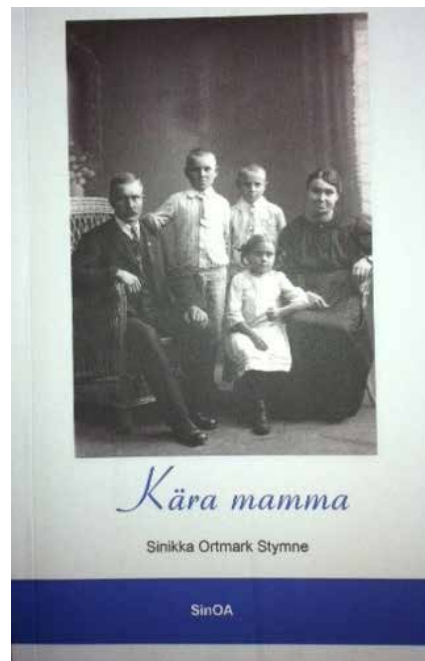
Nu värjer hon sig för tanken att modern kan dö. Den slutliga separationen. Hon uppmanar, nästan kräver sin mor att inte ge upp. I sin

20 nov en ”dag för krigets barn”

Projektgruppen för **En dag för krigets barn** har börjat sitt arbete i höst. Gruppen består av **Sven-Olov Larsson Hilka Mälarstedt**, RFK:s ordförande **Irja Olsson** som skriver om projektet på ordförandespalten, **Sinikka Ortmark Stymne** som leder projektet, och **Vieno Mårtensson**. Vi börjar som i Westminster Abbey i London som firade Minnesdagen för krigets barn redan förra året med cirka 40 deltagare. I år lär det bli en större tillställning i London.

Vi hoppas att alla som vill kan samlas den 20 november kl 14 på gården till Finska kyrkan i Stockholm för att minnas krigets barn. Bekräftelse på detta kan du få på hemsidan eller av projektledaren mobil 073 618 02 96.

Sinikka Ortmark Stymne: Kära mamma. SinOA 2013. ISBN 978-91-974592-5-9.

förtvivlan ropar hon till slut

– Mamma. Lämna mig inte!

Som ett avlägset eko av vädjan från tusentals finska krigsbarn för nästan ett helt sekel sedan:

– Äiti! Älä jätä!

Irja Olsson

Eric Björklunds bok utkommer äntligen

Inom kort finns **Eric Björklunds** senaste bok om de svenska insatserna för Finland under krigsåren i tryck.

Det är Scriptum förlag i Vasa som lovat trycka boken ”*Hemmafrontens brödraskap*” i höst, lagom till bokmässan i Helsingfors.

Eric har arbetat med boken i flera år och var klar med manuset för ett par år sedan. Men en förlagsfusion stoppade utgivningen.

Nu ska boken i alla fall tryckas.

– Förordet skrivs av Finlands försvarsminister, (**Carl Haglund**), berättar Eric med en viss stolthet.

Han har tidigare skrivit en rad böcker om de svenska insatserna: *Petsamotrafiken, Tysktrafiken, Kvarken- trafiken, En mur mot öst, Bataljon Sederholm*.

Vi berättade om Eric Björklunds bok i nr 2 2012 av denna tidning.

Kai Rosnell

Runebergsk släkträff (?) i Helsingfors

–Jag tackar ödet som sammanförde oss igen efter så många år. Det är sådant man kallar lycka!

Så sammanfattar **Gunnel Runeberg** sina känslor sedan hon åter fått träffa sin finska fostersyster **Eeva Honkanen**, denna gång i Helsingfors.

Förra årets träffades de för första gången på 68 år hemma i Lidköping. Då hade Gunnels krigsbarnssyster Eeva länge försökt hitta henne, utan resultat. (Vi berättade om återföreningen i nr 2-2012 av denna tidning.)

I början av augusti reste Gunnel till Helsingfors på återbesök. De besökte sevärdheter i huvudstaden och i Esbo.

Främst ville Gunnel se statyn av nationalskalden Johan Ludvig Runeberg, som har stora yttre likheter med hennes egen far. Det är möjligt att de är släkt, det har inte utretts.

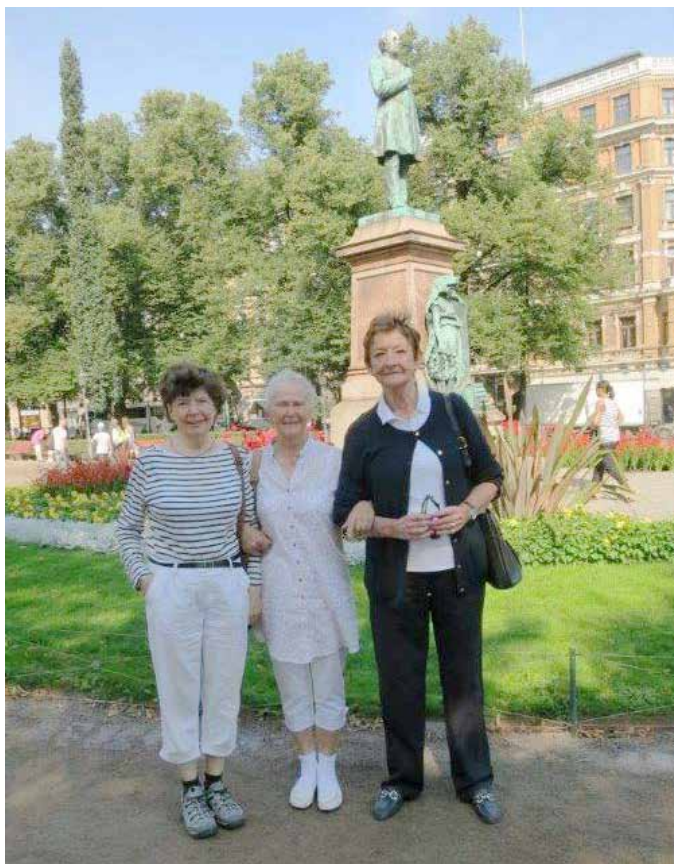
Det viktigaste var ändå att samtala och umgås. Det har ju hänt så mycket under deras långa ”skilsmässa”.

–Nu har vi fått en fin efterrätt!

K.R.

Gunnel Runeberg (t h) ville gärna se statyn av nationalskalden Johan Ludvig Runeberg. Här med sin krigsbarnssyster Eeva Honkanen (mitten) och hennes småkusin Kirsti Pekari.

Foto: Veijo Honkanen.

Lyckad utflykt i Skånes enda skärgård

Sydsveriges krigsbarn höll sin sommarträff på M/S Immeln den 9 juli. 74 förväntansfulla medlemmar samlades vid sjön Immeln strand för en kryssning i ”Skånes enda skärgård”.

Kapten Hedberg lade ut med van hand från bryggan och under tiden tog deltagarna plats på undre och övre däck. Som sig bör på

en utflykt, tittade solen fram och spred sitt sken över en bedårande vy av vatten och grönskande natur.

Vi gled sakta fram, under tiden serverade personalen den smält berömda ”Snapphanesteken”, vildsvin med goda tillbehör samt dryck därtill.

Efter måltiden gick många upp på övre däck och beundrade det vackra

landskapet och lyssnade till vattnets kluckande. När båten anlände till samhället Immeln igen, gick en mätt och belåten grupp i land, där det blev lite mingel och gruppfoto. Alla tyckte att det varit en hellyckad utflykt.

Text: Antero Ijäs Nilsson

Foto: Soini Andersson

Nationaldag på Skansen

Nationaldagen 6 juni inföll i år med bästa tänkbara sommarväder. Firandet på Skansen var just så festligt som det brukar vara, med kunglig familj och andra prominenta gäster närvarande, mycket musik och med god stämning trots stor trängsel.

Krigsbarnen var traditionsenligt representerade, denna gång av två av Stockholmsföreningens medlemmar i folkdräkt. Vår fanbärare **Kirsti Siirala** bar en dräkt från Kirvu i Karelen med

en vackert plisserad kjol i linne och den speciella huvudbonad som hör till dräkten. **Eeva Gustafsson** bar en svensk dräkt från Ångermanland, där kjolen avslöjar att det är en Ramsele-variant.

Våra representanter väckte intresse, deras vackra dräkter beundrades och man tog också kontakt med oss för att prata om krigsbarn och erfarenheter från kriget.

Text och foto: *Ritva Winter*

Prishöjning

Priset på vår medlemstidning har varit oförändrat i många år. Men tryckningen har blivit dyrare, vi trycker numera i färg, portot har stigit, dessutom har Posten tvingat oss till distribution i kuvert som innebär en merkostnad.

Årsmötet beslöt höja priset med 25 kr per år.

Från 2014 betalar lokalföreningarna 100 kr per medlem och år. Avgiften

för de direktanslutna till RFK blir 175 kr. Enbart prenumeration på tidningen kostar 125 kr inom Sverige, utom Sverige 16 Euro.

Priset för innevarande år berörs inte.

Vi hoppas att medlemmar och prenumeranter har förståelse för denna nödvändiga åtgärd.

Kai Rosnell, chefredaktör

På gång i lokalföreningarna

Gävle-Dala

Hoforsgruppen träffas sista onsdagen varje månad. Ring Jouko Rajaniemi 070-2095653.

Gästrikgruppen träffas andra tisdagen i månaden kl 13 på Studieförbundet, Norra Köpmangatan 12 A, Gävle.

Hälsinggruppen träffas sista måndagen i månaden.

Dalagruppen träffas regelbundet, för information ring Marja Hellstenius 0247-34649.

Göteborg

Medlemsmötena hålls i brf Alberts lokal, Ö Skansgatan 8, Göteborg.

Informella möten på stan, nästa träff Torslanda torg 14 sept.

Träffar för revitalisering av finska språket planeras till hösten i samarbete med Finska Aftonstjärnan, Göteborg.

18 sept Utflykt till Fiskemuseet, Höno Klova.

16 okt: Textilier som kulturbärare.

20 nov: Om andra världskriget, Olavi Lampela.

11 dec: Julfest.

Mellansverige

Höstplaneringen inte klar.

Stockholm

Måndagsträffar i Sverigefinska skolan, Fridhemsgatan 17-19, Stockholm, kl 16.30-19.30.

7 okt: Tema Äldreboende med Maria Kennerberg m fl.

4 nov. Om Finlandshemmet för sjuka finska barn i Djursholm, Doris Emanuelsson.

2 dec: Julfest.

Sydsverige

Träffpunkt Finland på Senioren i Hässleholm under hösten: Torsdagen den 15/8, torsdagen den 12/9, torsdagen den 24/10, fredagen den 22/11. Självständighetsdagen fredagen 6/12, besök Rolf Paimensalo från polisen. Klockan 13.00 gäller för samtliga tillfällen.

20 sept: Höstträff Skillinge.

Ny kurs i finska på Studieförbundet Vuxenskolan i Hässleholm startar i höst.

Maya målar krigets trauma – för vackert?

Det är något paradoxalt med **Maya Rygaards** utställning på Edsvik Konsthall i Sollentuna, ”Sag mir wo die Blumen sind”.

Maya Rygaard, som är född 1957 i Vasa (eller Vaasa som hon föredrar att kalla staden), har inspirerats av främst Vinterkriget. Föräldrarna var ”krigsbarn” som blev kvar i Finland, men på något sätt traumatiserade.

Nu vill Maya manifesteras krigets sociala trauma som kan gå i arv till nästa generation. Men kan man göra det med så vackra målningar? Krigets frukter som vi kan njuta av?

Jag blev betagen av hennes ljusa bilder av t ex björkar, där just björkvitt är den dominerande färgen. Och ett vintrigt slagfält, snö vitt förstås.

Men man kan också hitta mörkare alster, som fragment av små barnskor i björkdungen, och taggtråd och röda kors.

Utställningen består av stora oljemålningar, men också skulpturer, fotografier och film där foton av krigsbarn fått en stor plats.

– Under hela min uppväxt har andra världskriget och vinterkriget funnits som ett skuggspel i familjen, förklarar

Maya Rygaard fick nya blommor vid vernissagen. Lägg märke till miniatyren av monumentet ”Ero”.

Foto: Kai Rosnell

hon (för **Lena Köster** i Upsala Nya Tidning 24 augusti).

En kort film av **Seppo Salmivuori** visas kontinuerligt en trappa upp. Den handlar om Slaget vid Suomussalmi och Raatevägen där två sovjetiska divisioner utplånades, över 25 000 sovjetiska och 800 finska soldater stupade. Filmarens far var en av dem som överlevde, men märkt för livet.

Bilderna berörde mig starkt, för min far var också med där i december 1939 (han blev sjuk men överlevde).

Filmen berättar egentligen om en sons sökande efter svar – vad hade den tigande och svårt traumatiserade fadern varit med om? Han led av mardrömmar och självmordstankar resten av sitt liv, ett öde som han delade med många av sina kamrater.

Filmens bilder, i vackert sommarväder och -grönska, kontrasterar starkt

mot de svartvita dokumentärbilderna från 1939.

I samband med vernissagen skulle boken ”Hororna vid Hornälven”, av **Christofer Catilan**, ha utkommit. Den handlar om krigets trauma, om Maya Rygaard, hennes minnen, hennes släkt och berättelser. Boken blev en vecka sen.

En av gästerna vid vernissagen hade kommit ända från Mayas hemstad Vasa, nämligen **Berit Lindholm**, krigsbarn.

Utställningen pågår till den 15 september. Skynda dit!

Kai Rosnell

Dessa detaljer från Maya Rygaards verk på utställningen ger inte full rättvisa åt hennes arbeten.

*Foto:
Kai Rosnell*

